

**Vaka Takdimi: Doğru Bilinen Yanlışlar Serisi (1): Kimin için Yazmak?**

**Prof. Dr. Atila Yüksel<sup>1</sup>**  
**Adnan Menderes Üniversitesi**

**Vaka Takdimi**

“Yazmak” ile ilgili paylaşımlar ve “nasıl daha başarılı akademik yazım yapılır?” hakkında farklı alanlarda yapılmış çok sayıda kıymetli araştırmalar, öneriler bulunmaktadır. Bu yaklaşımların ortak noktası yazmanın bireysel bir eylem, “sanatsal uğraş” olduğu ve kabiliyet gerektirdiğidir. Ancak, yazmanın yaklaşık 6000 yıldır bireysel bir eylem olduğu gerçeğinden uzaklaşılarak, maddesel sıralamalarla sunulan “başarılı” yazma için izlenmesi gereken evrensel reçeteler illüzyonu, kullanılması durumunda her insanda aynı tesiri yaratacak, kesin aynı sonucu verecek tek tip “hapın” henüz icat edilmediği gerçeğiyle zıtlık taşımaktadır.

Binlerce yıldır amacı “sanatsal uğraş, kendini ifade edebilmek, bir keşif yolculuğu, kendi içindekini bulmak” olan yazmayı izlenmesi gereken maddelerle standartlaştırmak, kurallara boğmak, bireyden gelecek özgünlüğu ve yaratıcılığu kalıba sokmak, buluşlar, keşifler, katkılarda önemli gecikmeler, ertelemeler hatta kayıplara neden olabilir.

Kuralların faydası saymakla bitmez. Bununla birlikte engeller de oluştururlar. Kurallar kolaylaştırıcı olmadığu ve özgünlüğu desteklemediği sürece standartlığın yaratılmasına hizmet edecektir. Söзде yol gösterici ancak özde sınırlayıcı kurallarla moda geçerliği bir zaman sürececek “akademik tip” yaratılacaktır. “Akademik tipin” düşünme ve tasarım yeteneği akademik toplumun dayattığu kurallarla biçimlenecektir. Bu “sıradan tip” “sıra dışı tipe” göre bir süre rağbet görecek olsa da tek tip doğanın çeşitlilik kuralına aykırıdır.

Sıradanlık kolaylıktır...

---

<sup>1</sup> Prof. Dr. Atila Yüksel, “Geçit: Ben Kaybolmadan Önce” A7 kitap, İstanbul. <http://berralizgezgin.blog>

Kurallar kuşatıcıdır. “Kurallar içinde kalmak zorunluluğu” yaratmanın, düşünmenin yerini alarak, özellikle kuralların kolaylaştırıcılığı sorgulanmadıkça ilerlemeler ya hiç olmayacak ya da oldukça yavaşlatacaktır. Yazmak ise doğası gereği sınırları zorlamaktır, meydan okumadır, ezberin dışına çıkmadır. Özgürlüktür. Özgürlük kalıplara sığmaz, sınırlanamaz. Yazma sürecinin tek tipe sokulması ve sonucunun haz veren bir eylem olmaması Thalles’in gökteki yıldızları ve cenneti görmek için başını gökyüzüne çevirerek yürürken önündeki gerçekten kopması, bostan kuyusunu görmeyerek içine düşmesi gibi bir problemi yaratabilir.

Çok sayıda soru ile başlar yazmak. En temelleri arasında “ne yazıyorum” yer alır. Yazılanın etkisini artırmak için “ne zaman?” yazdığınızdan tutun, “nasıl” yazdığınıza kadar nelere dikkat etmemiz gerektiği yazmaya teknik olarak bakanlarca sıralanır. “Ne yazıyorum” basit ancak dikkate değer bir sorudur. Bu konuya yazının içeriği safhasında biraz daha değinmek isterim. Ancak, başka temel sorular da en az “ne yazıyorum” kadar önemlidir. Örneğin, “niçin yazıyorum” ve “kimin için yazıyorum?”

Niçin/kimin için yazıyoruz? Kendimiz için olduğunu iddia etsek te kendimiz için olmadığı oldukça açık. Dürüstçe daha çok bir başkası tarafından okunması için yazıyoruz. Bazen bu üniversitelerdeki öğrenciler, diğer akademisyenler, bazen editörler, hakemler, işverenler ya da yöneticiler. Ancak, kendisi için değil bir başkası, özellikle başkasından onay almak için yazmak içinde risk barındırıyor. Bir başkası diğer adıyla “müşteri” için yazmak, kaçınılmaz olarak müşterinin talep ettiği unsurları yazıda barındırmayı beraberinde getiriyor! Pazar tezgahındaki esnafın durumu gibi. Satan ürün tezgaha konmalıdır. Ürün satıyorsa işler iyi gidiyor demektir! Pazarda iyi alıcılar, seçiciler kadar kötü alıcıların varlığını da unutmamak gerekiyor. Ürünün çok satıyor oluşu, ürünün iyi olduğunun, ona yönelik rağbetin kalıcılığının işareti olarak yorumlamak gerçekçi bir yaklaşım mıdır? Başkası için yazmak eşittir başkası için yaşamak değil midir? “Kime/neye yarayacak?” sorusunun cevabı olarak sürekli diğerlerini (editör, hakem, puan, teşvik, vs.), müşteriyi görmenin “kişinin kendi fikirlerini yaşama katmak, yaşamak” idealinin önüne geçmesi felsefik bir sorun olmanın da ötesindedir.

Bir konuda yazmak o konuda düşünmekten bağımsız değildir. “Tek tipleşmenin” en büyük tuzağı ise düşünmeyi köreltmesidir. Örneğin, çamaşırhane çalışanları oldukça mutluken aynı işletmede resepsiyon görevlileri mutsuzluktan kıvranmaktadır.

Çamaşırhane çalışanlarının motivasyonunu artıran unsurlar nelerdir konusunu merak ettiğinizi düşünelim. Motivasyon artırıcı unsurlarla ilgili bazı saptamalara ulaşmak için ne yapmanız gerekiyor? Bilmediğinizi düşündüğünüz bu konuda bir şey okumadan önce düşünmeye zaman ayırın. Çamaşırhaneciler mutluyken kravatlı resepsiyon görevlileri mutsuz! Kesin bir şeyler ortaya çıkacaktır. Düşünerek saptadığınız unsurları bir yere not edin. Daha sonra bu konuda yazılmış araştırmaları okuyun. Onların saptamalarını da yazın. Kendi listenizle diğerlerinin listesini karşılaştırdığınızda aradaki benzerlik sizi de şaşırtacaktır. “Ben neyim ki!” kalıbını kıramadığınız sürece “bulma” eyleminden daha çok “nakil etme” eylemini gerçekleştiririz. İşte o zaman yazı bir karaktere bürünmez. Ancak, yeterince düşündüğümüzde, baktığınızda var olanı görebiliriz. Belki de bu yüzden milyarlarca yıldır yörüngede var olan, duran, yaşayan Üranüs, Neptün vb. düşünülmemenin düşünülmesiyle saptanabildi.

Yazmak malumun ilamıdır, hayatın içindedir. Hayat ise vücut gibidir. Yabancı maddeyi dışarı atmak için uğraş verecektir. Bilimsel yazıların mevcut anlaşılma zılgı zaman ayarlı, kendi kendini imha sisteminin çoktan devreye girdiğinin işaretidir. İlgı duyduğunuz bilimsel bir alanda yaygın, yerleşik bir paradigmanın yanlış olduğunu düşündüğünüzde ve harekete geçtiğinizde karşılaşacağınız durumla, örneğın gerçek hayatta bir mahkemedeki durum birbirine çok yakındır. Düşünün! Size yönelik mesnetsiz bir iddia ortaya atıldı. Savınızı oluşturmak, delillerle sağlamlaştırmak, duygularınızı, görüşünüzü karşıya geçirmek zorundasınız. Bu iddianın mesnetsiz, dayanaksız olduğunu mahkemede nasıl ispat edebilirsiniz?

Her ne kadar masumiyet karinesi olsa da dünyada işler böyle dönmüyor. Kovuşturma sürecinde savcının lehinizde olan değil sadece aleyhte olan savları dikkate alarak iddianame hazırladığını ve davanın tek taraflı hazırlanan dosyayla hakime ulaştığını varsayalım. Hüküm, karar önceden verilmiş.

Ne olursa olsun, dosyanıza önem verin, çünkü içinde siz varsınız.

Yerleşmiş fikre, zanna karşı baştan bir sıfır yenik başlamak için ifade yeteneklerini geliştirmek, özellikle savunmanızı çökmeyecek bir “tanım” zeminine oturtmanız gerekmektedir. Çok iyi tanımlama yapmazsanız, olayın (kavramın, kuramın) gerçek yüzünü yeterince tanımlayamaz, çizemezseniz üzerinize yoğunlaşan şüpheyi nasıl bertaraf edeceksiniz? Öyle bir anlatım kullanmalısınız ki, işi başını aşan, ilgi ve

tahammül sınırları arasında gidip-gelen hakim (okuyucu) karşısında olan dosyayı iyi hazırlanmış bulsun. Etkilensin ve sayfaları çevirmeye ikna olsun.

Öyle tanımlama, tasvir olmalı ki sadece tanımdan hareketle kimin, neyin kastedildiği somutlaşmalı. Tanımlama düşünmeye bağlıdır. Ressam gibi canlandırmalısınız. Anlattıklarınızı Hakim kendi yaşamından örneklerle kolayca ilişkilendirmeli. Savunmanız “esnemeye” ya da “bir bardak kahve içmeliyim, sonra belki bakarım” fikrinin oluşmasına sebebiyet vermemeli. Araya giren bir sürü caydırıcı neden Hakim’i dosyanızdan uzaklaştıracaktır. Unutmayın, onlarda insan. “Her sabah, çocuklarının okuldaki sorunlarını, kendi hastalıklarını ve tedavilerini ve bazen de hiç bilinmedik dertlerini portmantoya palto asar gibi bırakıp, kürsüye öyle çıkamazlar. Delillerinizi Hakim’i boğmadan, sırasıyla bir düzen içinde sunmanız, savınız, görüşünüzün hazım edilmesi için süre vermeniz, sıkmadan, gereksiz detaylardan kaçınmanız gibi bir sürü öneride bulunmak kabil. Ancak, savunma dosyanıza aşırı güvenmeyin! Davalar yaşam gibidirler. Sürekli değişim gösterirler. Zamanın ne getireceği belli olmadığı gibi, bir davanın da seyri <sup>2</sup>ve geleceği bilinemez. Tam bitti derken bir başka şekilde devam eder. Hiç umulmadık bir yerde, umulmayan bir zamanda insanın karşısına tekrar çıkarlar. Her an şaşırtıcı ve beklenmedik gelişmeler olabilir” (TBB, 2013).

Tekrar etmek gerekirse yazmak, öncelikle düşünmektir. Eğer bir kabiliyet aranması gerekiyorsa gerçek kabiliyet düşünmektedir. Tekipleşmeyle azaltılmaya çalışılmış olmakla birlikte hepimizde düşünme yeteneği vardır. Yazmak düşünmenin kelimelerle yansımadır. Burada bir konunun altını çizmekte fayda var. İçinde bulunduğumuz dünya çoğunlukla “imalat, yapay” ürünlerle kuşatılmıştır. “Akademik dünya” da bu yapaylıktan uzak değildir. Daha çok “görünen” önemsenir. Sunulan bu yapaylık, sahip olduğumuz birçok duyuyu daha az kullanmamıza sebebiyet vermektedir. Daha çok göze batan, göze sokulan, önemsettirilenin iktidarında maalesef kaçınılmaz olarak sadece görme duyumuz kullanılmaktadır. Nedenini tam olarak bilmeksizin, diğerleri tarafından “çok” referans gösterilen bir eşyaya sahip olma dürtüsünde olduğu gibi, çok atıf alan bilim insanlarının yazılarını, konularını, yöntemlerini atıf almayan yazarlara göre daha çabuk kabul edip, önemseriz.

Oysaki, yazmanın bir görevi varsa o da “mübadeledir”. Mübadele edilen ise değerden başka bir şey değildir. “Değer”in satış (atıf, prestiji kendinden menkul dergilerde

---

<sup>2</sup> <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/454.pdf>

yayımlamak vb) sanısıyla sınırlanması durumunda yazmanın tek yanlı görüşle besleneceği açıktır. Sadece “çok satan” yazarların, araştırmacıların eserlerinin referans olarak temel alınması, uçlarda kalmış “değer”i satış sayısına dönüşmemiş eserlerin göz ardı edilmesiyle çalışma yapmak, yazı yazmak tartışmalıdır. Ayrıca, tek taraftan beslenmiş, örneğin, “İngilizce konuşan ülkelerde” de saptanmış “İngilizce konuşuyormuş gibi yapan ülkelerce” cilalanmış, “İngilizce konuşmayan ülkelerce” kerameti kendinden menkul çevirmen maharetine akıbeti bağlanmış akademik yazıların orijinalliğe sadakati oldukça tartışma kaldırır.

“Akademik yazarken” görmenin dışında diğer duyuları kullanamadığımız anlar olsa bile görme yeteneğimizi geliştirebiliriz. Yazarken, farklı gözlükler takmayı düşünmek yerinde olacaktır. Her ne kadar zor da olsa tarafsız olmayı, konuyla ilgili net tanımlar, görüşler, yaklaşımları bilgiyi bulmayı, bilmeyi, tartışırken beyaz gözlük takmamızı gerektiren anlar vardır. “Eksik olan bilgi nedir, bunu okuyucuya iletebilmenin yolu nedir”i bu gözlükle görebilir ve yazabiliriz. Burada tarafsız olmayı “herkese ve her görüşe eşit mesafede olmak” olarak yorumlamamak gereklidir. Herkese eşit mesafede olmak soğuk, bahtsız, eşitlik maskesi altında üstünlük taşıyan bir ağır bir deyimdir. Bu, hiç kimseye ya da görüşe yakın olmamak anlamına gelir ki bunu başaran tek bir varlık vardır, o da insan değildir. Herkese eşit mesafe de olmak tarafsızlık değil aksine resmiyettir. Resmiyet ise kuralcılıktır. Olması gereken taraf ise hakikattir.

Konu hakkında büyük resmi görmemizi sağlayan mavi gözlüğü takmadan yazı yazabilmek tartışmalıdır. Düşünmenin düşünülmesi, yenilikçilik, katkı mavi gözlüksüz uzak bir ihtimaldir. Tüm eleştirileri, riskleri, hatta gelecekte doğabilecek problemleri görmemiz, en az büyük resmi görmek kadar önemlidir. Şüpheli olmaktan ve siyah gözlükle konuya bakmaktan zarar gelmeyecektir. Bununla birlikte, sadece kötümser olarak bakmak, kritik olmayı kaçırmaya neden olur. Kötü, riskli, ya da problemliler olarak gördüğünüz görüşün, bilginin olumlu, övgüye değer yanlarının da olduğunu anlamak, yazma da olgunlaşmak için konuya bir de sarı gözlükle bakmak yerinde olacaktır.

Yazmak sorumluluktur. Okunması için yazılanlar muhakkak okunacaktır. Ancak, herkes okuduğundan aynı şeyi anlamayacaktır. İnsanların sezgisel olduğunu, mantıkları kadar duyguları da olduğunu unutmadan yazmak için kırmızı gözlüğü takmak tavsiye olunur. Duyguların çok şey söyleme fırsatı yarattığını da unutmamak gerekir. Tüm bu gözlük değiştirme tavsiyesine karşın, aşırı görme çabası ve hedefe yoğunlaşma

kaçınılmaz olarak burnunun dibini görmemek, uzağı görmemek ya da şekilleri birbirine karıştırmak gibi görme bozukluklarına neden olabilir.

Yazmak çok katmanlıdır. Soğan katmanları gibi. Görünen dış yüzeyin haricinde, okuyucunun kat üstüne kat soyarak gerçek amaca, mesaja, kullanabileceği bilgiye ulaşması için her zaman yönlendirmeye ihtiyacı olacaktır. Yönlendirmeler harita ya da yön tabelaları gibidir. Şehir planlamasında kullanılan “ızgara yöntemi” gibi nereden başlanırsa başlansın kişiyi kentin ortasında kalan meydana getirebilmelidir. Ama kaybolmanın da bir tecrübe olduğu unutulmamalıdır.

“Akademik yazımda” amacın önemi yadsınamaz. Amaç, bin bir emekle, sabır ve sebatla peşine düşülen, merakla başlayan uzun ve yorucu yolculuğun sonucunda ulaşılan keşfi diğerleriyle paylaşmak, bilim denilen henüz tamamlanmamış kıyafetin oluşumunda bir ilmek desteği vermek olabilir. Ancak, amaç bilimsel merakın peşine düşmek, bulmak ve bulunan bu şeyi diğerleriyle paylaşılabilir hale getirmek için “yazmak” olmayabilir de. Bulunanı kitleye diğerlerinden önce ulaştırmak, puan toplamak, akademik teşvik, ortalığı derleyip toplamak, nakil etmek, duruşunu göstermek, destek vermek vb gibi farklı amaçlarda bulunmaktadır. “Yazma” öğretmek amacı taşıdığına başka, var olan görüşleri, yaklaşımları vb çürütmek, haklılığını ispatlamak amacı taşıdığına başka bir kimliğe bürünmektedir. Yazmak paylaşmak amacını taşıdığına başka, etkilemek amacını taşıdığına ise bambaşka bir yapıdadır.

Özetle, ne yazıyorum kadar niçin yazıyorum sorusu önemlidir. Ancak, yazabilmek için yavaşlayıp düşünmeyi fark etmek gerekir. Böylelikle bağ kendiliğinden oluşur. Yazmanın en büyük sınavı gerektiğinde yazdığından vazgeçebilmektir. Vazgeçebilmek mağlubiyet değildir. Sonuçta eylemsiz kitlenin değil, doğru tek bir kişinin okuması yeterlidir.